110

МИТРУНЬО

СУЛТАНША

Сценічна картина в одній дії.

Накладом Української Книгарні
850 Main Street, Winnipeg, Man.

Printed in Canada.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
University of Toronto

https://archive.org/details/sultanshastsenic00mytr

МИТРУНЬО

СУЛТАНША

Сценічна картина в одній дії.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

Накладом Української Книгарні
850 Main Street Winnipeg, Man.

ДІЄВІ ОСОБИ:

КАТРУСЯ — молодиця.
ІВАН — її чоловік.
МИХАЙЛО, ГРИЦЬ } бортівники.
МАКСИМ — склепар (ґросерник).
ВАСИЛЬ — різник-масар (бучерник).
АҐЕНТ.

Річ діється в одному з більших міст в Канаді.

ЯВА І.

Звичайна кімна. Обстанова стара і убога. Стіл, крісла, ліжко, та мала шафа.

КАТРУСЯ. (В легкому ранному убранню, чіпчик на голові, фартух недбало припнятий, на ногах пантофлі. Замітає та раз враз ліниво позіхає). Бодай та Канада була запалася без нас. Хто не знає, то каже, що ту гаразд. Бодай так пси траву пасли, як се правда. Вже тим жінкам, то гірка годинонька. Таки найгірше за всіх. Лише смачно розіспишся, аж тобі нараз зеґарок коло вуха як не заторкотить... Мусиш вставати, варити ту жужилицю-каву, смажити якого порк-чапса на сніданок, а ту спати так хочеться, аж очи злипаються. Ще такого чоловіка нездару мати, як я маю, то нещасна доленька. Встав би самий, потихенько зібрався, ще накрив би жінку, най би спочивала, а то ні, вставай за дурної кави. Який пан! Самий зварити, або молоко пити не хоче. А пси би тобі губи лизали! (Позіхає). Аааа! А ніби в день є час? Та де. Всяка мара вештаєсь, раз пораз видзвонює, вистукує, до розпуки приводить. То ґросерник, то бучерник, або аґенти від машинок, дармофона, карпетів,

щіток, а кожний лише хоче; кожному дай тай дай. Гроший не вистає. А вже тії міняйли, то допуст Божий. Деж таки: від самого раня викрикують та ригукують вулицями, як серед ліса. Візьме на тарадайку гнилих цитрин, помаранч, яблук чи бараболь, стара баба не малаби що в припинку забрати, тай возиться як дурень з цвячком. Канада не для наших людий. Се западня. Ще заки була дівкою, то не далося так взнаки як тепер. Не знати, як то на фармах нашим жінкам поводиться. Мабуть не так, як ту в клятому місті, з фабриками та аґентами. (Позіхає). Але най буде що хоче, я таки ще положуся, на часину задрімаю. (Чути дзвоненнє дзвінка від дверий. Невдоволено.). От і маєш Гандзю книш! А що там за нечиста сила? То певно молоко привіз? (Находить квіток і виходить. Якийсь час сцена порожна.)

ЯВА II.

(Катруся вертає з фляшкою молока, за нею входить Грищь.

КАТРУСЯ. Так пізно з роботи вертаєш?
ГРИЩЬ. Забарився трохи в місті. Мав орудку.
КАТРУСЯ. Купував що?
ГРИЩЬ. Вгадала.
КАТРУСЯ. Може й за мене не забув?

ГРИЦЬ. А вжеж що ні.

КАТРУСЯ. Невжеж? А що купив?

ГРИЦЬ. Здогадайся.

КАТРУСЯ. Певно цукорок на патичку.

ГРИЦЬ. Де там.

КАТРУСЯ. Або приніс дірку з обарінка.

ГРИЦЬ. Шкода твою голову чесати.

КАТРУСЯ. Скажи, не муч.

ГРИЦЬ. (Подає пакунок). Отсе.

КАТРУСЯ. (Оглядає.) А, а! Гарний пакунок, а ще гарнійше мусить бути в середині. (Розвиває і отвирає.) Чоколяда!

ГРИЦЬ. Як бачиш.

КАТРУСЯ. (Їсть.) А й солодка. На тобі, ану посмакуй. (Подає.)

ГРИЦЬ. (Бере в уста з її руки).

КАТРУСЯ. А що?

ГРИЦЬ. Для мене нудна.

КАТРУСЯ. Не жартуй.

ГРИЦЬ. Люблю я щось солодше від неї.

КАТРУСЯ. А що таке?

ГРИЦЬ. Твої уста.

КАТРУСЯ. Оооооо! Знаєш ти смак!

ГРИЦЬ. Щеб не знав.

КАТРУСЯ. Здаєсь не дуже ти вибагливий.

ГРИЦЬ. Помилясшся. Чим будь не вдоволяюсь.

КАТРУСЯ. Тому так легко за свою Софію забув.

ГРИЦЬ. По що спомини? Не люблю докорів.

КАТРУСЯ. (По павзі.) Ти спячий в середині.

ГРИЦЬ. Не дивно. Цілу ніч при машині, навіть задрімати не можна.

КАТРУСЯ. Бідненький ти. Як би знала твоя Софійка, як ти по ночах гарусш, тотоби жалувала.

ГРИЦЬ. (Грубо.) Не згадуй!

КАТРУСЯ. Противний? Добре, більше не буду.

ГРИЦЬ. Ти не виспана.

КАТРУСЯ. В тебе око не черепок.

ГРИЦЬ. Мусіла бути якась причина.

КАТРУСЯ. Забарились ми вчора на забаві в Трембіцького. До опівночи гуляли.

ГРИЦЬ. А Іван?

КАТРУСЯ. Пішов в три боки до роботи. На силу випхала з хати. Та бери чоколяди.

ГРИЦЬ. Та я для тебе її приніс.

КАТРУСЯ. Можна і тобі також.

ГРИЦЬ. Не хочу.

КАТРУСЯ. А чогож твоя душа бажає? Скажеш всмажити тобі щонебудь?

ГРИЦЬ. Байдуже мені про те.

КАТРУСЯ. Як жеж так можна говорити. Ти

ще не снідав, чи пак не вечеряв. Сідай. Я зараз зготовлю. Іду до кухні приставити.

ГРИЦЬ. (Ловить за руку). Не іди. Не треба.

КАТРУСЯ. Сеж таки! А чогож тобі.

ГРИЦЬ. (Дивиться її в очі). Нічого... як би то сказати... ти знаєш...

КАТРУСЯ. Не догадаюсь. Голова в мене розболіла.

ГРИЦЬ. (Лестно). Твої медові уста такі припадні...

КАТРУСЯ. Ха, ха, ха! вигадай!... Справді?

ГРИЦЬ. Щоб не клявся.

КАТРУСЯ. Ти все одної співаєш.

ГРИЦЬ. Щиро і отверто. Не віриш? (Хоче обняти за стан і нахилитись до поцілуя, як в той момент чути стук до дверий).

ГРИЦЬ. (Відскакує). А до біса! (сідає).

КАТРУСЯ. (Змішана.) Що за мара? (Стук поновляється). Ти голубе не сиди тут, а скрийся на часину хочби оту до отсьої комірчини.

ГРИЦЬ. (Невдоволено заходить до комірки на убрання.)

КАТРУСЯ. (Запирає двері.) Сиди там тихо та диш. (Іде до дверий і отвирає. Входить Максим з кошиком).

ЯВА III.

МАКСИМ. Дай Боже здоровячка вам, тай всему миру, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Тай вам трошки.

МАКСИМ. І то не зле, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Ви так з раня пустились на відвідини?

МАКСИМ. Треба знати, що я рання пташка. Але вас я не сподівався застати на ногах.

КАТРУСЯ. Як завсігди.

МАКСИМ. Знаю я гаразд наших молодих господинь, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Лише молодих?

МАКСИМ. До старих мені ніякого діла.

КАТРУСЯ. Знаєте, та не більше як треба.

МАКСИМ. Як вам на забаві повелось?

КАТРУСЯ. Знаменито.

МАКСИМ. Ноги не болять?

КАТРУСЯ. В колінах згинаються.

МАКСИМ. А тее во... хе, хе, хе... серце, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. На свойому місці!

МАКСИМ. Хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Ви принесли щонебудь?

МАКСИМ. Прийшов взяти, хе, хе, хе, замовлення і позбирати порожні фляшки.

КАТРУСЯ. Ага, ну, ото посписуйте чого треба.

МАКСИМ. Готов до услуг, прошу.

КАТРУСЯ. Фунт рижу, пів масла, за десять сметани, головку капусти, щоби була велика і тверда...

МАКСИМ. До річи. Дальше...

КАТРУСЯ. Покладки записали?

МАКСИМ. Так.

КАТРУСЯ. А по чому у вас тепер яблука?

МАКСИМ. Вартість після якости.

КАТРУСЯ. А як вам ся забава сподобала?

МАКСИМ. Середно. Кінець вдоволяючий.

КАТРУСЯ. Знаю я. Не даром ви так дуже коло Дарини припадали.

МАКСИМ. Ви мильно бачили.

КАТРУСЯ. Я вже вам казала за огірки?

МАКСИМ. Тепер, ая.

КАТРУСЯ. З вас добрий завернноголова.

МАКСИМ. Досі нікому не завернув..

КАТРУСЯ. Хто там знає.

МАКСИМ. Хіба хто мені. Але в такім разі...

КАТРУСЯ. Запишіть гречані крупи.

МАКСИМ. Ще й оселедець один?

КАТРУСЯ. Запишіть два. Буде для Івана готова вечеря, як не всію зварити.

МАКСИМ. Моє поведеннє мусіло вас інтересувати?

КАТРУСЯ. Я тільки так мимоволі запримітила.

МАКСИМ. Ви забули за цебулю згадати.

КАТРУСЯ. Ви самі в очи лізете.

МАКСИМ. Борони Боже. Я від дівчат здалека.

КАТРУСЯ. А молодиць?

МАКСИМ. Се друга річ.

КАТРУСЯ. Хоч раз сказали правду.

МАКСИМ. І то ні, бо я дуже встидливий, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Хібаж би ні!

МАКСИМ. Присяйбогу встидаюся, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Встидаєтесь до дівки залицятись?

МАКСИМ. Еге, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. То вам залицятись до телиці! ха, ха, ха!

МАКСИМ. І то небезпечно.

КАТРУСЯ. Як то?

МАКСИМ. Бо з переду має хвіст, а з заду роги, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. За те ви до молодиць такі гожі.

МАКСИМ. Мене мати породила в пятницю раненько...

КАТРУСЯ. На те дала чорні брови, щоб моргав гарненько?

МАКСИМ. Еге, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Ячмінь вам на оці наросте.

МАКСИМ. І то добре. Скошу, змолочу, продам і намистечко куплю.

КАТРУСЯ. Цікава я знати для кого?

МАКСИМ. А хоч би й для вас, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Тоді як сліпа курка зерно побачить.

МАКСИМ. Хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Ви мусите мати скоботи...

МАКСИМ. Чому? хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Бо все сміетесь, хіхікаєте....

МАКСИМ. Я вже сміявся занім на світ поглянув, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Се якесь диво....

МАКСИМ. На світі все якесь таке чудне, аж хочеться сміятись. Хе, хе, хе! А ви не маєте, хе, хе, хе, скоботів? хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Постаріетесь, як дізнаєтесь.

МАКСИМ. Як би я так не встидався хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Ая... тоби що?

МАКСИМ. Дарунок вам гарний купивби, хе, хе, хе!

КАТРУСЯ. Най би ся говорило...

МАКСИМ. (Приступає). Але ваші груди такі повні, хе, хе, хе,... гарні, хе, хе, хе,.. як виточені, хе, хе, хе,...

КАТРУСЯ. (Закриває). Ще наврочите.

МАКСИМ. Хе, хе, хе, ви справді, хе, хе, хе, скоботів не маєте, хе, хе, хе, (Хоче обняти як в тій хвилі чути стук до дверий).

КАТРУСЯ. Господи, а се хто?

МАКСИМ. (Сідає). Певно сусіда.

КАТРУСЯ. Ай лишенько. Не сідайте, а скрийтеся до лиха! Застане вас ту так з раня, то розголосить по всьому місті. Ходіть сюди. Ховайтесь.

МАКСИМ. Я прийшов ніби по ділу...

КАТРУСЯ. Ет, мацапура з вас. Ховайтесь кажу! (Максим заходить до комірки, Катруся зачиняє її, йде до входових дверей і з протягом.) Аа п-р-о-ш-у!

ЯВА IV.

МИХАЙЛО. (Відхиляє повільно двері і всуває голову.) А ти вже виспалась?

КАТРУСЯ. Вже. Отсе збиралась, тому так довго мовчала. Іди блище.

МИХАЙЛО. (Входить). Здорова?

КАТРУСЯ. Як риба в полонці. А ти?

МИХАЙЛО. Мене щось під серцем скобоче...

КАТРУСЯ. Ти не ішов до роботи?

МИХАЙЛО. Ні. Остав навмисне, бо хотів з тобою бачитись сам на сам. По забаві ніби слабий, то й підозріння не буде.

КАТРУСЯ. В тебе то й головка.

МИХАЙЛО. Івана змудрує, ха, ха, ха!

КАТРУСЯ. Не велика се штука. Йому можна й на носі грати. Лише треба знати як...

МИХАЙЛО. Чомуж ти його не кинеш раз; що тебе держить? Инша на твойому місці давно бя се вдіяла. Скільки я тебе не наклопотався виїхати зі мною, а ти ні сюди, ні туди.

КАТРУСЯ. Іван має гроші, а в тебе вітер

свище. Думаєш, візьмеш та підеш жидівські сходи мити. Сподівайся!

МИХАЙЛО. Так зле не буде.

КАТРУСЯ. Нам і так не зле.

МИХАЙЛО. Ет, з тобою говорити то таке саме, як в ступі воду піхати.

КАТРУСЯ. Я жартую. Кажи, що маєш на думці.

МИХАЙЛО. А ти не моглаб грошики?... вони тобі правно належаться.

КАТРУСЯ. Аби?... Трудно... Подумаю...

МИХАЙЛО. Ти гарненько придивись, придобрись,... ти знаєш... і все буде в найбільшому порядку.

КАТРУСЯ. І?

МИХАЙЛО. Потім ми все поладнаємо гаразд.

КАТРУСЯ. А потім?

МИХАЙЛО. Виїдемо в незнане місце і будемо жити як Адам і Ева.

КАТРУСЯ. Тільки тепер ти будеш на місці Еви.

МИХАЙЛО. Сим не турбуйся.

КАТРУСЯ. А потім?

МИХАЙЛО. Все потім, та потім. Все буде гаразд.

КАТРУСЯ. Так вже не один говорив, тай не одну вивів під дурного хату.

МИХАЙЛО. Ти так і про мене думаєш?

КАТРУСЯ. Ніколи. Я знаю що ти ретельний.

МИХАЙЛО. То не жартуй.

КАТРУСЯ. Тобі говориться, а моє мелево немелеться. В горлі висохло, як в пустини.

МИХАЙЛО. Тай мені якось млосно від вчорашньої самогонки. А в устах аж гидко.

КАТРУСЯ. В середині щось так нудить.

МИХАЙЛО. А голова аж тріщить.

КАТРУСЯ. Розум розпирає, ха, ха, ха!

МИХАЙЛО. В тебе нема чим закропитися? Зараз би відраднійше стало.

КАТРУСЯ. Нема на лік.

МИХАЙЛО. То я зараз розстараю. Скочу через дорогу до Таліяна.

КАТРУСЯ. Отсе то знаю, що розумієш річ.

МИХАЙЛО. Я вже пішов. (виходить).

ЯВА V.

КАТРУСЯ. Каже, все буде гаразд. Хотілаб я бачити який вийде коровай. І що та братія думає в своїх дурних головах? Одні полишали жінки і діти в старому краю та ту ходять соломяними вдівцями, другі записались в старопарубоцькі клюби, тай байдикують, спустились на непутяще, з чести зсунулися як пес з соломи. Як вже Канада то ніби вже комуна на жінок чи що? Лізе в очи й годі відпекатись. Обходись з ними деліка-тно, а вони мають тебе за повію яку. (Чути

дзвінка). А от ще одного несе. Сьогодня гостей що нівроку, наче хто наслав. Пропало моє спанє. (Ідé до дверий і одчиняє).

ЯВА VI.

Входить Василь. Говорить скоро, хапливо.

ВАСИЛЬ. Всего доброго з ранком. Як ся маєте молодичко? Здорові? Дужі? Виспалися? А тес то... нічого не снилося? А де Іван? Ну якже проживаєте? Кажіть, говоріть. Що ви запишнились тай не кажете й словечка, га?

КАТРУСЯ. Чекаю поки ви своє відкудкудакаєте.

ВАСИЛЬ. Що? Ага, я поступив до вас по інтересі. Давно в мене бували, то я тепер буду до вас загощувати. Чи згода? О, я до молодиць з охотою. До услуг в кожнім разі. А зглядно ви... о, вас я ціню високо... в кожнім разі... То прошу скажіть чи згода?

КАТРУСЯ. На що згода?

ВАСИЛЬ. Як то на що? Ага, таж я фаховець, знаєте...

КАТРУСЯ. Ха, ха, ха, від здохлої риби? Ха, ха, ха!

ВАСИЛЬ. Що? Така зневага? Таже я старокраєвий масар-різник. Ага, я член професіонального союза помочи совітським, соціялістичним,

рдянським союзним республикам! Ооо! треба бути свідомим щоби розуміти те все...

КАТРУСЯ. Вашу саламаху.

ВАСИЛЬ. Що? Ага, не забувайте що в мене можна дістати добірну ковбасу, холодну студенину, смачну вудженину, солений сальцесон, паприковану солонину. А все те робота моїх рук. Я пролєтарій, фаховець, профсоюзник, торговщик, і все що захочете в одній особі. О так. В мене всьо ретельно, справедливо. Другі дають домішки до своїх виробів, звісно вони буржуазні вихованки, з психольоґією визискувати робочий народ, але я то ні. О, вже що ні, то ні!

КАТРУСЯ. Хтось міг би подумати що се правда. Чи раз доводилось мені пізнати вашу справедливість.

ВАСИЛЬ. Що? Ну я також вмішаю при сповідности трохи дечого, а по більшій части ґрису, значить доброго ґрису, але то не так задля користи, як пожитку. Мої покупці не терплять на затвердженнє цілком. Отжеж зміркуйте...

КАТРУСЯ. Ви наче продаєте харчі з медициною, чи як?

ВАСИЛЬ. Масться розуміти, масться розуміти. Але хто не є свідомий, то не має о сім ніякого поняття. Бачите як воно...

КАТРУСЯ. Ая, бачу вашу штудерацію.

ВАСИЛЬ. Що? Ага, бачите подвійна користь, а ціна одна. Уміркована. Зовсім низька...

КАТРУСЯ. За те ви так високо носитесь.

ВАСИЛЬ. Що? О, но-но-но! Се вже ні, абсолютно ніким не горджу. А вами таки ніколи. Сього вже не докажете, брак фактів. В мене симпатія, приязнь до вас щира...

КАТРУСЯ. Невжеж?! І то все?

ВАСИЛЬ. Я обожаю вас... на коліна готов упасти. ..

КАТРУСЯ. Справді? Но, ви жартуєте...

ВАСИЛЬ. Що? Еееє... я готов, але... як би певен... того во... вашої щирости.

КАТРУСЯ. Знаєте приповідку: Увіриш, як зміриш.

ВАСИЛЬ. Скажу вам отверто: я вас.. ну як би то сказати... ну, щиро.... тес... ви гарні, чудові, принадливі як та квітка розцвила повна солодощів.

КАТРУСЯ. Солодощі квітки не для трутнів.

ВАСИЛЬ. Що? Ага! Але вони мід заїдають однаково з другими.. .

КАТРУСЯ. Вони користуються чужою працею, несвоїм добром. Вони буржуї.

ВАСИЛЬ. Що? Ага...

КАТРУСЯ. Ая. А знаєте що навпослід з ними роблять?

ВАСИЛЬ. Еее, ви пішли не тою дорогою, зле

мене зрозуміли. Се свойого рода політика. Тра бути свідомим, щоби її зрозуміти. Тра знати азбуку комунізму, теорію матеріялізму, тактику большевизму, завданнє пролєтаріяту. Треба читати Капітал Маркса...

КАТРУСЯ. Ви певно читали, що все то на память знаєте. Ану, будьте ласка, розкажіть про що там пише?

ВАСИЛЬ. О, се вам не сонник. Книжка велика і груба. Я бачив її раз в нашого аґента.

КАТРУСЯ. То й читали?

ВАСИЛЬ. Кажу вам, що бачив...

КАТРУСЯ. Чудотворна то річ. Вистарчить подивитись, аби всю мудрість з неї посісти.

ВАСИЛЬ. Що? Ага, я до вас по ділу, ну то як?

КАТРУСЯ. Так як все. А що у вас є доброго купити на сей раз?

ВАСИЛЬ. Ви... ви... ви... хороба моя... ви .... кажу вам дівку котрубудь закасуєте. Я готов... побожитись... Ваші очи. Ах очи, очи! такі глубокі як морське дно. А, а, уста, ах можна спяніти... ну, прямо здуріти можна.

КАТРУСЯ. Щойно? Не може бути... не до увіренння...

ВАСИЛЬ. Ах позвольте стиснути вам руку та побажати...

КАТРУСЯ. З якої нагоди?

ВАСИЛЬ. Ага, ви знаєте про мудрощі Соломона як гостив в цариці?

КАТРУСЯ. Байка чи що?

ВАСИЛЬ. Що? Ви мене заєдно зневажаєте. А проте я чим раз то сильнійше... ну, то... повірте, (приступає блище і хоче взяти за стан.).

МИХАЙЛО. (за сценою). Галов Чалий. Ват? Лондри? Єс, єс, олрайт. Моні? Но моні, мі брок. Мі пей дей никс вік. Олрайт Чалий. Ґут бай. — Солон.

ВАСИЛЬ (відступає). Що то за нечиста сила вигукує?

КАТРУСЯ. (Збентежена). В лиху годину вас сюди наднесло. Сховайтесь де на часину, бо як побачить...

ВАСИЛЬ. Що? Се той вовкулака? Та я по інтересі до вас...

КАТРУСЯ. Буде вам інтерес, аж баньки на верха повискакують. Хочете пустити мене на сміх? Скрийтесь до отсеї комірчини. Ну скорійше, рухайтесь.

ВАСИЛЬ. (До себе). От добре, підслухаю. То то ви молодичко вже добрі, не тільки гарні та хороші, а й дотепні. Шкода вам пропадати за Іваном, треба бути свідомим...

КАТРУСЯ. (Нетерпляче). Ваш письо, як млинок! (бере за плечі і затручує до комірки).

ЯВА VII.

МИХАЙЛО. (Входить). От є вже й медицина. (Глядить на Катрусю). А тобі що бракує? Ти виглядаєш така стрівожена, не своя, що сталося?

КАТРУСЯ. Нічого не сталося, тільки я нездужаю. Голова важка, ноги вянуть і...

МИХАЙЛО. Не журись. Як лікарство є, то все гаразд буде.

КАТРУСЯ. Від того лікарства можна осліпнути.

МИХАЙЛО. Якаж ти видюща. Не страхайсь, Таліян знає варити. Як випєш то й поздоровієш. Дай по чарку яку. А закуску приготовила?

КАТРУСЯ. Навіть не заходилась. Кажу нездорова то й пити тепер не буду. Прошу остав мене в спокою. Я хочу положитись. Забери з собою трунок.

МИХАЙЛО. (Здивовано). То не будеш пити?

КАТРУСЯ. Не тепер, ні.

МИХАЙЛО. Що з тобою?

КАТРУСЯ. Остав мене саму. Іди.

МИХАЙЛО. Ти стала не та, якою я тебе знав досі. Що за причина?

(Чути дзвоненнє, потім стук у двері).

МИХАЙЛО (бере фляшку зі стола і крутиться по кімнаті). Де би то її заховати?

КАТРУСЯ. Ту не ховай, а забери з собою.

МИХАЙЛО (ховає фляшку під пахою і справляєсь до виходових дверий).

КАТРУСЯ. (Ловить його за плече). Не іди туди, бо в сінях здиблешся з ним. Може то детектива хто наслав. Зайди оту до комірки, то безпечнійше буде. (Затручує до комірки. Зачинивши двері, ловиться за голову). Що я наробила? Ах, де моя голова? Пропила я свій розум вчора на забаві. Заперла чотирьох в одну комірку. Буде мені слава. (Стук поновляється). Що я тепер вдію? А ту... а ту... та вже щось мусить бути. Пропаща або ні. (Іде до дверий і одчиняє. Входить Аґент).

ЯВА VIII.

АҐЕНТ. Добрий день вам, молодичко!

КАТРУСЯ. День добрий!

АҐЕНТ. (Подає руку). Як ся маєте? Самі дома?

КАТРУСЯ. Дякую, незгірше, а вам кого треба?

АҐЕНТ. Та я до вас, спеціяльно до вас зайшов по інтересі. (Витаючись задержує її руку). Але ваша рука, звиніть за сміливість, знаєте горяча, жарка, видно здорова, бистра кров кружить у ваших жилах.

КАТРУСЯ. Ще щоб не вигадали...

АҐЕНТ. Се не вигадка. Я на сім практичний. Не помиляюсь на волосину. Але ви наче зхвильовані.

КАТРУСЯ. Нездорова.

АҐЕНТ. Хе, хе, хе, всі молоді жінки нездорові, квиліють, сумують та стають тупими якимись. Попадають в духову дрімоту, піддаються ліноцам, та...

КАТРУСЯ. Та що?

АҐЕНТ. Тут причина одна: розчарованнє. Вкоротці по вступленню в стан супружеський заводяться в сподіваннях, мріях і стають нещасливими. Вина ту чоловіків, що не уміють розуміти настрою і вимог жіночої душі.

КАТРУСЯ. Не розумію вас. Сим разом вже за шіфкарти та лоти облишили, а почали...

АҐЕНТ. Се фільозофія життя.

КАТРУСЯ. Не второпаю. То все, що ви мали мені сказати?

АҐЕНТ. (Приступає блище). Я розумію ваше положенне. Але ви проте можете бути щасливими...

КАТРУСЯ. Що то за марципани, те ваше щастє?

АҐЕНТ. Не моє, а ваше...

КАТРУСЯ. Ви досі шіфкарти продавали, а тепер вже й щастє роздаєте? Не розберу.

АҐЕНТ. (Приступає близько і бере за стан).

То знаєте... в тім двері одчиняються і на порозі стає Іван).

ЯВА IX.

ІВАН. (Входить). Щасти Боже!

АҐЕНТ. (Відскочивши, до себе). Ой, зі мною негоже!

КАТРУСЯ (До себе). Пропадай небоже.

АҐЕНТ. (Змішаний, кланяєсь). Доброго здоровля вам, Іване... я поступив сповістти, що сестра вашої жінки вже в дорозі...

ІВАН. Тільки всього?

АҐЕНТ. Та більше... Їдуть з нею ще другі, ая... Але у вас так душно... я вже починаю кпрівати. Не... нездорово, не добре робиться... То прощавайте, мушу спішити...

ІВАН. Почекайте, не утікайте, поговорим дещо...

АҐЕНТ. О, ні, ні, звиніть на сей раз, перепрашаю дуже... мушу конче спішитись... справи маю дуже важні...

ІВАН. Таж я знаю, тай бачив...

АҐЕНТ. Таки звиніть... як ласка, але я мушу... бувайте в гаразді (ступас в зад і дійшовши до дверий, вибігає.).

ЯВА X.

ІВАН. (Дивиться йому в слід.) Еге, пішов...

важні справи. (До Катрусі). Ти мене з дому випхала до роботи такого слабого, що ледво на ногах міг встояти. Мусів покинути... ледво доплентався домів...

КАТРУСЯ. Слабий? Хтож тобі казав дудлити понад міру. Напився як безрога, ще й мені чести уймив між людьми.

ІВАН. (Сідає). Еге, а всеж таки не сила робити, треба відпочити... а то...

КАТРУСЯ. Робити треба. Не будеш, то й гроша бачити не будеш...

ІВАН. Ти все за грішми. Що з них, як здоровля нема.

КАТРУСЯ. Мені на неділю треба буде капелюха та нову сукню справити, бо тії, що маю, вже виходять з моди.

ІВАН. Мої черевики викривились, сподні витерлись...

КАТРУСЯ. Вже хочеш розтрачувати гроші, які ще не заробив на марниці? Сподівайся.

ІВАН. Гарно співаєш. Твої витребеньки то не марниця. ..

КАТРУСЯ. А Господь би тебе болячкою обдарував. Тай ти хочеш вистроюватись як який парубій, хочеш щоби на тебе панночки споглядали? Знаю я гаразд...

ІВАН. Чомуж би їм не можна глядіти, на те й очи мають...

КАТРУСЯ. Так?!

ІВАН. Еге. Ти повинна бути горда тим, що твій чоловік всім до вподоби, ха, ха, ха!

КАТРУСЯ. Ах ти мацапуро, таж ти не варта зломаного шелюга!

ІВАН. Не галасуй, а скажи радше чого аґентови було потрібно. Щось він за близько до тебе стояв, так начеб то припадав...

КАТРУСЯ. От, яке непутяще йому в голову лізе. Було його поспитати!

ІВАН. Я тебе питаю, бо мені те все якось підозріле... Тиж в мене жінка і господиня, тож не годиться всякому обнимати...

КАТРУСЯ. Неправда. Ти пяний ще від вчора то тобі так привиділось. Помутилось в твоїй дурній голові, тай годі.

ІВАН. Помутилось, се правда, та не сьогодня, а ще тоді, як тебе вперше пізнав та на біду і горе оженився..

КАТРУСЯ. Одуріла тай вийшла за такого...

ІВАН. Стратив розум, тай взяв собі...

КАТРУСЯ. Його в тебе ніколи й не було.

ІВАН. То то ви жіночки вже мудрі!

КАТРУСЯ. Не вам мущинам рівня.

ІВАН. Ще й пак. Забаглося тобі рівні. А вже які вірні, справедливі...

КАТРУСЯ. Такі, як ви всі.

ІВАН. Чоловіки працюють...

КАТРУСЯ. (Перебиває). Мають працювати! Не треба женитись, як не хочуть мати родинних обовязків.

ІВАН. ..А вони любаса гостять..

КАТРУСЯ. Щоби ти так з носом був. А коли й так лучаєсь, то хто ту виною?

ІВАН. Звісно, женщини.

КАТРУСЯ. Не треба! Ви мущини зачіпаєте, а потім нарікаєте.

ІВАН. Але ви приваблюєте.

КАТРУСЯ. (Зі злостю). Чим? чим?

ІВАН. (Спокійно). От хочби короткими спідничками.

КАТРУСЯ. Короткі то й таньше коштують.

ІВАН. Се вже кишени звісно.

КАТРУСЯ. А ви не глядіть сподом, а верхом, бо повилазять.

ІВАН. Трафляється і так, та дуже рідко.

КАТРУСЯ. Ага! А чому?

ІВАН. Бо від мальовил робиться гидко.

КАТРУСЯ. Ти!.. Ти!.. Ти звір не чоловік! З нас женщин насміхаєшся, мене гризеш, висміваєш, гірш наймички, за невільницю маєш. Я з тобою скінчила раз на все! Піду собі геть. Годі Не можу жити з тобою більше ані одної години! Завтра іду до суду і подаюся о розвід.

ІВАН. Страхи на ляхи.. . Ми вінчані в церкві.

КАТРУСЯ. Байдуже.

ІВАН. Ти вже сього ніяк не зробиш.

КАТРУСЯ. Так буде, бо так хочу і справа скінчена.

ІВАН. Слухай голубко, по що так заїдатись, коли можна по доброму.

КАТРУСЯ. По доброму? Ти в мені печінки сушиш, утробу торочиш, і все по доброму?

ІВАН. Говорити не завадить, та про те можна жити мирно і щасливо.

КАТРУСЯ. Так? То хіба воно приходить до здоровля тобі, але не мені.

ІВАН. Не будь дітваком, дай мені прийти до слова...

КАТРУСЯ. Аааа, вже поблажнів? Та пізно вже. Я від своєї постанови не відступлю; ще нині, і то зараз забираю звідси свої сліди, а завтра..

ІВАН. Сліди забереш, а сама зістанеш, бо твої заходи на ніщо не здадуться. Хіба осмішиш себе та мене. Таж не маєш доказів проти мене, люди, сусіди посвідчать. Я раджу тобі успокоїтися і забути про розвід.

КАТРУСЯ. Ніколи! Побачиш що на моє вийде.

ІВАН. Як би я був тої звірської вдачі, яку ти мені приписуєш, вір мені, не довго би молола своїм пустим язиком. А так надуживаєш мою доброту.

КАТРУСЯ. Знай, що ту жіноче право. Що захочу, те з тобою вистрою.

ІВАН. Зле дуже ти розумієш тутешне право. Не жіноче, тільки однакове трактованнє з мущинами. Рівні з рівними. В тім то й лихо...

КАТРУСЯ. Таак? Тиб хотів, щоби жінка була в тебе за помийницю, наймичку, невільницю? Ее, се не старий край. На таке лиш твій тато з мамою могли собі позваляти...

ІВАН. Жінка повинна бути чоловікови подругою, товаришкою, порадницею, вірною, щирою, дбалою, а не ворогом, трутнем, дармоїдом, папуґою.....

КАТРУСЯ. Ти, ти тиран! Ти, дикун, ти звір!... так зневажати... не стерплю... Ми розійшлись раз на все, одно для нас — розвід! (Справляєсь до дверий другої кімнати, як в той час чути метушню в комірчині, двері одчиняються і вискакує Василь. Іван витріщує очи, роззявлює рота і глядить здивовано; Катруся обертасєь і стоїть непорушно збентежена і перелякана.)

ЯВА XI.

ВАСИЛЬ. А пчхи! пчхи! пчхи! (Побачивши Івана) Аааа! Я, я, я,... нічо... зайшов по інтересі... пчхи, пчхи.. (вибігає).

МИХАЙЛО. (Входить, і до Катрусі). Що се значить? (Побачивши Івана, перестрашено до себе). Оооооо! він дома?! Яяяя, ай, що тепер? (вибігає).

МАКСИМ. (Виходить і до Катрусі). Гарний жарт вистроїли. (Зобачивши Івана з острахом). Ой, ой,... та я по ділу... (вибігає).

ГРИЦЬ. (Виходить). По якому се? Засідка? Так ще потрафиш? В такий спосіб? (До Івана). Та. ..та... я так собі. (Спішно виходить).

ЯВА XII.

ІВАН. Ловиться за голову і паде знесилений на крісло. Що я бачу! Не привид і не чудо, а дійсність. (По хвили встає, випростовуєсь і рішучо до Катрусі:) Згода! Завтра роби поданнє о розвід. Як ні, то сам подам!!

КАТРУСЯ. (Зхвильована). Іване!...

ІВАН. (Відвертаєсь і мовчить).

КАТРУСЯ. (Поступає несміло наперед) Іванку...

ІВАН. (Мовчить).

КАТРУСЯ. (Вже поблизу, ніжно). Іваночку... се був жарт...

ІВАН. (Навертаєсь до неї). Жарт?! Чотири бугаї в заперттю, і жарт??

КАТРУСЯ. Іваночку, ти мій чоловік... шлюбний...

ІВАН. Помиляєшся. В мене жінки нема. Вже пять хвилин, як нема!

КАТРУСЯ. Дай мені висказати правду...

ІВАН. Смієш згадувати про правду?! Ти?!!

КАТРУСЯ. Так. Бачиш з сього наглядно кілько ми женщини винуваті в нашому грісі і проступку. Як би мущини були кращі, не спокушували нас, то не булоб того зла, яке тільки нам приписусте, на нас спихаєте. Ми женщини падаємо і стаємо жертвою легковірности. Ми наражені на подібне завсігди, чи за се маємо поносити всю вину? Подумай Іваночку, я їх не кликала, не просила, вони самі прийшли пробувати в кума розума. Іваночку, будь розсудний...

ІВАН. Чого тобі треба від мене? Ми собі вже чужі... сказав раз!

КАТРУСЯ. Іваночку я тебе кохаю... я не зрадила... вірна тобі...

ІВАН. Перед хвилею заявлялась, що хочеш розводу. Я тільки пристаю на твоє рішенне.

КАТРУСЯ. Прости мені сей жарт... я... я... помилялась, провинилась... сього більше не буде ... ти мене образив і я...

ІВАН. Султана почала наслідувати. **Тип султанши!**

КАТРУСЯ. Невжеж?... І не простиш?

ІВАН. Чого забажалась, те й маєш!

КАТРУСЯ. (Рішучо і грізно). Добре! Не треба! Нехай і розвід! Оставай в своїм самолюбстві. Коли уважаєш мене за проступницю, я піду. Піду геть! Світ широкий, місця доволі. Але ти пропадеш, не буде тобі вороття, бо я тебе проклену, бо

сльози неповинні затоплять твій спокій душевний і щастє, бо від грижі совісти не утечеш! За мій стрaчений вік, за змарнованнє життя ти відпокутуєш! Твій засуд несправедливий, бо я невинна. Прощай! (Гордо ступає до дверий).

ІВАН. (Вражений). Стій! (Катруся стає; Іван приступає до неї:) Прости ти мені... Ми всі грішимо, всі помиляємось. Будь ти й султаншою, я все таки тебе щиро кохаю. Без тебе мені світ могилою, в життю мертвеччина... Простиш?

КАТРУСЯ. (Подобріла). Давненько простила. А ти мені?

ІВАН. (обнимає). В мене й не було урази до тебе...

КАТРУСЯ. Голубе мій! (тулиться).

ІВАН. Голубко моя. Від тепер ми почнемо нове життє.

КАТРУСЯ. Будемо жити для себе.

ІВАН. І тільки для себе! (Цілуються).

Куртина спадає.

КІНЕЦЬ.

Торонто, вересень, 1923.